

Bohus-spetsarne hos Nordiska kompaniet 1939
Tal av (Emma Jacobsson?)

I en tid av svår arbetslöshet startades Föreningen Bohus Virkning. Det är nu 5 år sedan. Arbetslöshet och fattigdom gå hand i hand och arbetslösheten framtvingar åtgärder av alla slag för nödens lindrande. I det karga landskapet vid vesterhavet har under de hårda åren varje klen möjlighet till förtjänst mottagits med glädje av den enkla, anspråkslösa befolkningen. Bland de möjligheter till förvärvsarbete som skapats har hemslöjden, både manlig och kvinnlig, omfattats och mottagits med intresse och arbetsglädje. För kvinnorna har stickningen blivit en inkomstkälla av icke oansenliga mått. Sist och obetydligast av alla hjälpåtgärder kommer föreningen Bohusläns Virkning. Och den är aldrig avsedd att vara någon försörjning, den har blott velat giva en liten, men välbehövlig extra slant.

De damer, som startade Bohusläns Virkning, visste att virkningen var ett arbete som kvinnan ute i skärgården såväl som hennes systrar bland den jordbrukande befolkningen tekniskt behärskade. Virkningen hade vid föreningens start ansetts som ett mycket mindervärdigt handarbete. När allt annat utvecklades och förskönades stod virkningen kvar på 1880 och -90 talens ståndpunkt. Säkert minnes ännu någon de breda spetsar virkade av grovt s.k. fiskgarn eller mattvarp som pryddes den tidens gardiner i salonger och matsalar. Och underkläderna, kantade med styva hårt virkade spetsar, massiva och slitstarka, men icke fagra. Lakansspetsarne av blåaktigt s.k. ankargarn, ofta i nr 30 och 40 ansågs vackrare ju bredare de var. Och vad som ännu in i senare tid åstadkommits i virkade kuddar o.d. det bör med tystnad förbigås.

Så såg ännu den virkning ut som de bohuslänska kvinnorna ute på fisklägen såväl som på landsbygden sysslade med när Bohusläns Virkning bildades och beslöt ta hand om denna möjlighet till förtjänst. Kvinnorna hade naturlig fallenhet för detta arbete och de ville intet hellre än arbeta. Men de saknade förmågan att av sin konst framställa för vår tid lämpliga alster och framför allt saknade de utvägar att sälja vad som producerades.

Den nybildade föreningens första uppgift blev att sovra mönster och material. Allmänheten ställde välvilligt gamla mönsterkollektioner på hundra och åter hundra prover till förfogande och gamla mönsterböcker framletades ur museernas gömmor och utforskades. Materialet ägnades likaså den allra största omsorg. Man provvirkade, kasserade och provvirkade igen, och man blev ofta förbluffad över vad rätt material, rätt virknål och rätt handlag kunde åstadkomma. Gamla sängtäcken gävo impulser till festmiddagsdukar eller skira spetsabletter, dopmössor o.s.v. Fiskgarnet, mattvarpen och ankargarnet utbyttes mot lingarner, i stor utsträckning svenska, och till monteringar av dukar, tabletter o.d. togs handvävt linne, i många fall vävt i det egna länet. Intresset för bohuskvinnornas säregna textilkonst växte. De gamla mönstren gävo osökt namn åt spetsar och tabletter som sjöstjärnan och krabban m.fl. Intresserade damer som hittat något särskilt vackert mönster gävo sina namn åt spetsen. Så t.ex. äro Gunhild- och Sigridspetsarna bland de vackraste som framkommit.

Montering är ju ingen virkning. Men den har oemotståndligt arbetat sig fram jämsides med virkningen. På en av föreningens första försäljningar köpte Karin Sanne spetsbitar att sätta i kanten på 18 tabletter. Dessa skulle bli en överraskningen till julen åt hennes tre gifta döttrar. Om någon tid kom fru Sanne tillbaka med spetsbitarne. Hon sade sig ej få någon användning för dem, om föreningen ej kunde hjälpa henne att montera dem för sitt ändamål. Fru Sanne var en stor kund och en god gynnare av den nystartade virkningen. Och vad gör man ej för en sådan kund. Av spetsbitarne blev inom kort 18 färdiga tabletter. Och denna första monteringen blev ej den sista. Det blev snart tydligt att spetsarene såldes dubbelt så lätt när de sutto på ett färdigt arbete. Så småningom framplockades en hel rad äldre och yngre kvinnor, som visade sig fullt kompetenta

att montera, utan satt någonsin ha fått någon undervisning däri.

Det finns så många hem där en gammal mor virkar och dottern monterar. Ett utomordentligt samarbete alltså. Jag känner till en familj där mor visserligen sedan några år tillbaka funnit strumpstickningen mera lämplig för ögonen, men dottern är en av Bohusläns virknings bästa monteringsflickor. En syster är sömmerska och den lilla familjen försörjer sig på sina händers verk. Det lilla trevna hemmet i skydd för västanvinden under den massiva och branta berghällen är typiskt för Bohuslän. Senare tidens bebyggelse ser aldrig ut att höra hemma i en terräng som denna.

Bohusläns Virkning började med 100 kr i startkapital, skänkta till garninköp av en hemslöjdens vän. Första året av föreningens verksamhet såldes spetsar för 85 kr. De två senaste åren har det sålts för över 4000 kr per år. Och i år måste det säljas för mycket mera. Behovet är så oändligt mycket större. Alla ha inte en idyllisk täppa att få skörda. På fiskelägena och hos stenhuggarna har man graniten utanför knuten. Den låter sig ej odlas och nu kan den tyvärr, ej heller genom huggning omsättas i pengar.

Och just i dessa hem på de kala klipporna i havsbandet finner man de flesta och de trognaste virkerskorna. Naturligtvis därför att arbetslösheten och behovet av arbete där äro störst. Blott en tia extra i månaden för virkning är ett otroligt välkommet tillskott. Och i alla hem, där hufvudern är arbetslös, hur kan icke hustruns om än obetydliga inkomst lätta bekymren. Lika mycket däri-genom att hon ej behöver lämna barn och hem för att få den. Ständigt inkomma nu anmälningar från kvinnor som önska virkning, och föreningen vill ju inte hellre än ge arbete. Från Norr till söder i Bohuslän sitta kvinnor och virka. Att de äro nöjda och glad åt sitt arbete och den lilla inkomst det ger, därom vittna alla de små vänliga och tacksamma brev som åtföljer den färdiga spetsen.

Men arbeta måste också kunna säljas och därmed tåga Bohusspetsarna från de små hemmen vid havet in i storstaden. Bohusläns virknings ledning vet att mycken bristfällighet ännu vidlår der spetsarne och att ett drygt, men roligt arbete ligger framför föreningen om virkningen skall kunna utvecklas och bli en bestående inkomstkälla för länets kvinnor. Måtte Stockholmspubliken ej bli för kritisk utan bedöma denna art av hemslöjd med tanke på att den kommer direkt från kvinnor ur folkets led. Och ingen skulle bli tacksammare än dessa kvinnor om de finge sälja sina spetsar, många spetsar.